

KIS-713 – Gl. sas, rouleaux, déferler, stratus, striction, subsidence

[Notenn e sigur al labour renet gant Gab CHEREL da sevel ul levr war ar bageal]

SAS

(GC – 27 02 01)

Mar bevennjemp ster Gl. *sas* da "bassin en forme de couloir" e vije aes a-walc'h degas ur c'hevatal brezhonek dezhañ. Hogen arouezañ a ra ergorennoù all ha kenkoulz eo kavout ur c'hendec'heriad ledan e steriegezh evel e galleg. Estreget ar sterioù "crible, blutoir, tamis" a lezan a-gostez e kaver hiziv :

SAS (1380 ; *saaz*, XIIIe ; lat. médiév. *setacium*, class. *seta* « soie de porc, crin »). [...] (XVIe) Bassin d'une écluse entre les deux portes. ◊ Petit bassin entre deux écluses (à l'entrée d'un port, d'un bassin de marée). (1859) Petite pièce étanche entre deux milieux différents (air et eau ; air à des pressions différentes) qui permet le passage. *Sas d'un sous-marin, d'un engin spatial*. (Pt Robert).

Gant Larousse despizadurioù heñvel ha hevelep gerdarzh er ster "crible", gerdarzh lavaret diasur er ster arnevez.

Ul lec'h tremen, un tremen eo kent pep tra ur *sas* evel un *tamouez* e gwirionez a ro tu da dremen, da silañ, da emsilañ.

Kentañ diskoulm : assammañ leterc'had ar galleg ha, da heul, *a*) ledanaat sterva Br. *burutell, tamouez, krouer, ridell, gourner, grell, kac'heler, van, kroelard, b*) dibab etre al loazioù-se unan, na pa ve engwezhiet c'hoazh, hag e amc'heriañ (**silva* da skouer).

Eil diskoulm : dec'heriañ ar c'heal : *sas* "lec'h tremen". Dispis eo seurt deouezadur ; kement ha kement a "lec'hioù tremen" ez eus, nemet e ve ret spizañ dre ouzhpennañ : *-poull-*, *-lenn-* a glotfe gant ar ster "bassin, partie d'un canal" met na glotfe ket gant "petite chambre".

Trede diskoulm : e *Toponymie nautique des côtes de Basse-Bretagne (Extrait des Annales Hydrographiques du SHOM)* 1991, e lennan : "Kambr, kampr ; pl.

kambrou, kambchou : *chambre*” (24 reveziadenn). Alese, Br. *kambr* a-dal da Gl. *sas* gant an daou gemeradur en ur ser : *kambrig* evit ar splujerion hag an oabllestrerion ha *lenn* etre daou skluz.

War ul lestr ez eus anv a *chambre* ivez : *chambre des officiers* (“les passagers ont des cabines, les officiers ont des chambres”, *La Mer*, p. 716), *chambre des cartes*, *chambre de veille*, *chambre des machines*, h.a. Ne gav ket din e c'hallfe bezañ forc'hellegezh.

A-walc'h e vo da 'm meno gant Br. *dont e-barzh ar gambr* (nemet e vo ezhomm eus *enkambriñ*) a-dal da Gl. *sasser*.

(GE da GC – 10 03 01)

Ankouaet 'c'h eus e voe graet gant '*lenn-gloz*' e SADED, Fiz-12/5.

An termen *chambre* a venegez a adkaver e Sz. *lock-chamber* (ha *flooding-chamber of submarine*), Al. *Schleusenammer*.

Mar loc'hez diwar furm (pe furm ha ster) ar gerioù kein e tibabi : Br. *saz*, *kambr*.

Gallout a rez ivez loc'hañ diwar an dra e unan hag ambredañ e arc'hwel ha/pe e neuz :

En ul lec'h eus da skrid e kinnigez dec'heriañ ar c'heal "lec'h tremen". Dre eno e 'z poa da zeraouiñ. Hogen dilezel a rez buan an hent-se war zigarez ma 'z eo “dispis seurt deouezadur”. Hogen : 1° Lies doare zo da zec'heriañ "lec'h tremen", pe dre ur stirann : *ode*, *riboul*, *mun* (sl. *mulgul*), *treuz*, *treizh*, h.a., pe dre ur rakger : *treuz-*, *tre-*. 2° Dav eo pouezañ war un arvez diazez eus an dec'heriañ : amparet e vez ar mennoz hon eus eus un dra gant un teskad digor a gealioù ; en anvad roet d'an dra ne vez ket dec'heriet pep hini eus ar c'healioù-se, met un dibab anezho hepken, a zerc'houezo, gwell : a zerc'hallou ar re all — en hevelep doare, pa dreser ur poltred e talc'her un nebeut linennoù hepken a-douez ar c'hantadoù gallus ; heñvel eo arz ar yezhour ouzh hini ar poltredour : e amkan eo lakaat ar bihanañ danvez kanteulel da zougen ar brasañ danvez arganteulel ; ar poellata ne spir ket evit dibab ha kenaozañ an danvez kedrannoù, rak ne c'haller ket dezren diouzh deouezusted ar re-mañ deouezusted ar c'henaozad disoc'h ; bepred e c'hoarvez ul *lamm* etre teskad ar c'healioù douget gant ar c'hedrannoù distag hag ar ster deouezet gant ar c'henaozad disoc'h anezho.

En degouezh-mañ da skouer, mar dibabez *kambr* ez amplegez ul lamm bras (ne lavaran ket dic'hallus). Seul vrasoc'h e vo koulskoude al lamm ma ranko bezañ graet

diwar ur c'hanteul diazezet endeo er yezh. Ouzh kemm, ur winterell d'al lamm eo digented an termen kinniget ;
an nevezc'her a vez grataet dezhañ ar rad-mañ : ned eo dimezet da ergeñverenn ebet, ur c'hanteul eo war c'hed d'e arganteul.

En degouezh-mañ ivez ez eus un dibab all d'ober : diwar hollekaat keal an arc'hwel eus ar Gl. *sas* (bigi) ez astenner an anvad da drevnadoù all : er splujerezed, en oablloc'helloù, ha dre vras da gement lec'h tremen o warediñ an harz etre daou vetou. Evel a verkez, ar c'heal "gwarediñ an harz" a gav dec'her gant Br. *kambr*, Sz. *chamber*, Al. *Kammer* en askont eus ar c'heal "kloz" a zo outo. Hogen gant Br. *kambr*, h.a. ne vez ket dec'heriet ar c'heal all "tremen".

An termen arveret gant SADED, *lenn gloz*, a-c'haoliad war an deskrivañ hag an arc'hwel, nevezc'her ouzhpenn, a oa bastus evit a sell ar bigi, met ne zere ket er ster hollek. Ne gav ket din e ve da zilezel dre ret, met netra ne vir ouzhimp a gaout un termen hollekoc'h.

Ar ger *kambr* a c'hallfe talvout da stirann. Da rakger o verkañ an tremen, ez eo aesoc'h ober gant *tre-* (*treuz-*, ouzhpenn e liessteriegezh, a vez alies ar *-z* ennañ ur skoilh ouzh an divellekaat). Hogen *tregambr* zo diforch dre benn ar vezañ ennañ a 'n div zivgenonenn *tr-*, *-br*. Gwell erlec'hiañ outañ e zamheñvelster *kell* ha degouezhout gant *tregell* b., termen a c'hallfe bezañ arveret ent hollek ha deveret e *tregellañ* "sasser".

ROULEAUX, DEFERLER

(GC – 27 02 01)

Les galets remontent sur l'estran avec les rouleaux et redescendent avec le ressac (NCDG, p. 870).

War ar prim e soñjer er stirannoù *roll-*, *ruilh-*, an eil hag eben avat en arver endeo. Muioc'h zo : e deskrivadur an anadennoù meneget e skeul Beaufort e lennan : "Force 9 : les crêtes des vagues commencent à vaciller, s'écrouler et déferler en rouleaux." Kinniget hon eus Br. *rollañ* a-dal da Gl. *déferler*. Quid a-zivout *déferler en rouleaux* ?

E HYZH 177, p. 57 e lennan : "An *diskargoù*, les brisants, les rouleaux." Betek gouzout : Br. *diskargoù*, Gl. *rouleaux*.

(GE da GC – 10 03 01)

E sigur an daou dermen-mañ ez anad an trap hon gortoz pa savomp ur geriadur kalvezel galleg-brezhoneg. Mont a reomp war raok evel ar falc'her a-dreuz d'e bark. Kemer a reomp ar gerioù gallek unan hag unan evit reiñ kevatalioù dezho e-lec'h kemer a-gevret an holl dermenoù o tennañ d'un hevelep tachenn ; diwar se, pa roomp ur ger brezhonek da gevatal d'ur ger gallek, e vank dimp an araez da briziañ derez tidegezh an dibab a reomp ; ne c'hellomp nemet sellout ar ger dibabet evel klaviet hag e lemel eus teskad al loazioù korvoadus evit ar gerioù a vo studiet da heul. Ha ne vefes ket kouezhet en trap en degouezh-mañ ? Ur wech savet an atalad *rollañ = déferler*, e tivizez ez eo stanket an hent ouzh un atalad all a ve *roll- = rouleau*. Hogen mar 'z pije studiet *rouleau* da gentañ ha savet an atalad *roll- = rouleau*, ha ne 'z pije ket sellet evel dic'hallus an atalad *rollañ = déferler* ? Un derez tidegezh zo gant pep kinnig ; ne c'haller ket mirout ouzh se, nemet e tleer bezañ gouest da briziañ an derez-se a didegezh ; dre an hentenn unan-hag-unan avat ez eo hogos dic'hallus. Dre gemer a-vloc'h an holl dermenoù o tennañ d'un hevelep tachenn, e c'hallez da gentañ savelañ ar c'heñverioù a zo etrezo e par pep yezh (galleg, brezhoneg, h.a.) ; da heul dizoleiñ an derez tidegezh a voe gant dibab ar gerioù beziat e pep yezh ; dre se dispegañ diouzh al luniad lakaet gant pep yezh war an traoù ha tostaat d'an traoù o unan ; da heul c'hoazh diskoachañ an toulloù gwirion a zo e pep yezh, hag e brezhoneg evel just ; adalek neuze e stager da ginnig gerioù nevez o terc'hel kont eus meur a geñver : o c'heñverioù ouzh an traoù da gentañ, o c'heñverioù gant ar gerioù en arver endeo, o c'heñverioù kenetrezo, o c'heñverioù gant ar gerioù allyezh. Si bras an hentenn unan-hag-unan eo e redi da bleustriñ war ar c'heñverioù gant ar gerioù allyezh da gentañ hag e vir a ambredañ ar c'heñverioù all. En degouezh-mañ da skouer, pa lavarer e galleg *déferler en rouleaux*, ez emc'houlennan *a)* hag unan eus an daou dermen zo gantañ brasoc'h hollegezh eget egile, eleze hag eñ zo meur a zoare da *déferler* ouzhpenn an doare *en rouleaux*, pe hag an doare *en rouleaux* a vez kavet gant anadennoù estreget *déferler*, pe *b)* en eneb, ha n'eo ket stambouc'hek an droienn, *en rouleaux* ha *déferler* oc'h aroueziñ an un anadenn. Ha ne ve ket mat klask penaos e lavarer an un tra e saozneg, en alamaneg ?

Ur perzh all eus ar gerioù a zleer priziañ enta en tu all d'o zidegezh eo derez o hollegezh. Br. *roll* da skouer zo dezhañ ur steriegezh ledan, kemeradurioù niverus a arver paot ha dre se un derez hollegezh uhel. Gl. *déferler* zo dezhañ ur steriegezh strizh, daou pe dri c'hemeradur a arver dibaot ha dre se un hollegezh izel. Heñvel evezhiadenn a-zivout an dilive hollegezh a zo etre Br. *diskarg* ha Gl. *rouleau*. Hevelep dilive ne vez ket bepred un harz groñs ouzh ar gevatalded en arverioù 'zo, met a-raok

kinnig da gevatal daou c'her a zo etrezo dilive hollegezh e tleer derc'hel kont anezhañ — o c'houzout e vez arvar da baouraat ar yezh o tiren derez hollegezh ar gerioù.

STRATUS

(GC – 27 02 01)

Stratus, ger drezañ e unan ha rann e meur a liesgeriad (*altostratus*, *cirrostratus*, *nimbostratus*, *stratocumulus*, h.a.).

N'on ket mennet da skrivañ ur pleustrad a hinouriezh. Ne glaskan ket d'an ampoent kendec'heriañ reizhiadek holl anvadoù gallek ar c'houmoul. Merzhout a ran e kinnig VALL. ur ger unsteriek (e-touez an toullad anvadoù meneget da aroueziañ ar c'houmoul) a-dal da Gl. *stratus* : Br. *lizenn* b.-où ha deveradoù : Br. *lizennañ*, Gl. *se couvrir de stratus* ; Br. *lizennek*, Gl. (*temps, ciel*) à *stratus*.

(GE da GC – 20 03 01)

Da gentañ, Br. *lizenn* ned eo ket unsteriek. D'an eil dreist-holl, mar dilezez bremañ “kendec'heriañ reizhiadek holl anvadoù gallek ar c'houmoul” (anvadoù gallek pe etrevroadel ?), pegoulz e vo graet ? Ar gudenn gentañ n'eo ket dibab etre un anv etrevroadel hag un anv du-mañ met kaout ur reizhiad anvadoù resis ha diforc'hell ha dres evit he c'haout e rankez “kendec'heriañ reizhiadek an holl anvadoù”. An eil kudenn evel just zo dibab etre amprestañ an termenou etrevroadel ha sevel termenou du-mañ. Ar skouerioù a roez : *altostratus*, *cirrostratus*, h.a. a lak war wel ar c'houstus hag an dic'hounid e ve krouiñ kement all a c'herioù du-mañ — un degouezh heñvel a gavad gant termenou ar Gimiezh. Br. *altostratus*, *kirrostratus*, *nimbostratus*... ha *stratus* enta. Trede kudenn : *stratus* g.-ioù pe *stratus* s.-enn ? Roparz HEMON a ginnig an diskoulm-mañ diwezhañ ; daoust hag un abeg sonn e ve da zilezel e ginnigadenn ? Degemer ar reizhiad etrevroadel, anat, ne gasfe ket *lizenn*, *lizennañ*, *lizennek*, h.a. d'an dic'hwel ; o lec'h o defe bepred el lavar kaozeek hag el lennegezh.

STRICTION

(GC – 27 02 01)

“Un hauban qui a subi une surcharge peut présenter des marques de striction, c'est-à-dire que quelques torons ont été allongés au-delà de la limite élastique et ont subi une déformation permanente” (NCDG, p. 305).

“STRICTION. Resserrement, diminution de section (d'un fluide en écoulement, d'une pièce métallique soumise à une traction, d'un plasma soumis à des forces électromagnétiques)” (Pt Robert). “Diminution de section dans un essai de traction sur une éprouvette de métal, peu de temps avant la rupture, dans la zone où celle-ci se produira” (Larousse).

Kinnig a ran : Br. *strizhañ* (Gl. (*s'*)*étrécir*, (*se*) *rétrécir* (GIBR.).

Merkoù strizhañ a c'hell dont a-wel war an obank arloet outañ ur sach re vras : hiraet e vez un nebeud gorioù en tu all d'an harz dastennañ ha distummet dizistro.

(GE da GC – 20 03 01)

Gl. *striction* a arverer ken er Vezekniezh ("tagell o waskañ", sl. La-09, p. 295, leiadur skejad dindan wask dialed), ken er Fizik (leiadur skejad ur metal dindan sach diahed, leiadur skejad un heverenn war zinaou, ur plasma). E saozneg e reer gant *stricture* er ster mezegel, gant *necking*, *striction*, *reduction of area* er sterioù fizikel. Er Vezekniezh e 'm eus kinniget deverañ diwar Br. *kul* er ster "strishaenn en ul lec'h diwar un direizh argrezañ" (Gl. *rétraction*, sl. La-09, p. 294), diwar *tag* er ster "tagell o waskañ" (Gl. *striction*). Er Fizik e c'hallfed deverañ diwar *mulgul*, *mun*, *kul*, *strizh*. A-gostez e lezfen *mulgul* (evitañ da vezañ arveret en Armerzh gant ur ster leterc'hat nes : Gl. *goulet d'étranglement*), stambouc'hek, an un keal "strizh" o vezañ douget gant an div gedrann anezhañ ; *strizh* a c'hallfed deverañ diwarnañ *strizhenn* "lec'h strizh", *strizhad* "disoc'h ar strizhañ", *strishaenn* "lec'h strishaet", *strishâd* "disoc'h ar strishaat", hogen an holl dermenoù-se zo dezho sterioù resis endeo er Vezekniezh pe er Fizik ; *kul* a c'hallfed arverañ e unan pe deverañ diwarnañ *kulenn*, *kulad* ; ar splot a zo gant *mun* eo emañ gantañ an daou geal ¹rann strishoc'h, ²etre div rann frankoc'h (evel ar gouzoug etre penn ha brusk, abeg a voe ivez d'an dibab eus *neck-* e saozneg). Setu perak e kinnigan *mun* g.-ioù hag ar verb *muniañ* o verkañ furmidigezh ur mun er poent-mañ poent eus un neudenn vetal dindan sach.

SUBSIDENCE

(GC – 27 02 01)

“SUBSIDENCE. Mouvement généralisé d'affaissement qui affecte une masse d'air” (Larousse).

“(S’)AFFAISSER *gouzizañ, koazhañ, flakañ*” (VALL.). “AFFAISSEMENT *flakadur, gouzizadur, koazhadur, laoskadur*” (GEAK.).

Ezvevennañ a ran *-laosk-* re ledan e erdal ha *koazhañ, gouzizañ* o terc'hel kont eus o c'hemeradurioù a vremañ (sl. in GEAK., GEME.). Kinnig a ran : Br. *flakadur*.

(GE da GC – 20 03 01)

Gl. *subsidence* a arverer ken evit un ec'honenn aer, ken evit un tamm eus ar bluskenn douar. A-du a-walc'h e ven evit chom gant klotidigezh kedrannel an termen a orin latin hag an termen keltiek ; graet hon eus endeo gant *gousezat* a-dal da Gl. *subsidaire* ; perak na ober gant an trestummad *gouzizadur* ?

[Notomp e wel GMB e *gouzizañ* un amprest eus La. *subs#de&re* “avec remplacement de *sub-* par son correspondant celtique *gou-*”, heñvel dra e Br. *goursez*, Kb. *gorsedd* un amprest eus La. *su&perse&de#re* “avec substitution de *gour-* à *super-*” (p. 289). GPC avat a lak Kb. *gorsedd*, Br. *goursez, gorsez* da zont eus “Brth. **u9or-essed-*”.]

Ne welan diaester ebet a-berzh an arverioù all eus *gouzizañ* en Armerzh pe er Fiñveier.